

Оксана Бабелюк (Дрогобич)

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ СЛАВОВОЇ Л. Л. "МОВНА ОСОБИСТІТЬ ЛІДЕРА У ДЗЕРКАЛІ ПОЛІТИЧНОЇ ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЇ: США – УКРАЇНА". — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. — 360 с.

Монографія Л.Л. Славової "Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсоналогії: США – Україна" присвячена комплексному аналізу лінгвокогнітивних та дискурсивних особливостей прояву мовної особистості лідера на матеріалі американського та українського політичних дискурсів, здійсненого крізь призму лінгвоперсоналогії. Порушена у ній проблема, зокрема трактування лінгвокогнітивної та дискурсивно- вербальної природи мовної особистості лідера в політичному дискурсі у зіставному аспекті, належить до тих актуальних питань сучасної лінгвістичної науки, що виходять поза межі лінгвістики і стають інтерпарадигмальними. Рецензована праця започатковує новий напрям сучасного мовознавства – політичну лінгвоперсоналогію. Об'єктом дослідження Л.Л. Славова обрала письмовий/друкований американський та український політичний дискурс сьогодення (письмово фіксовані тексти, озвучені тексти, спонтанне мовлення, непряме мовлення та коментарі до нього). Предметом роботи слугували когнітивні та дискурсивні особливості вияву мовної особистості лідера в американському та українському політичних дискурсах. Своєю зацікавленістю проблемою авторка мотивує відсутністю системного опису такого типу мовної особистості у лінгвістиці загалом та з погляду зіставного мовознавства зокрема, що є новим у вітчизняних лінгвістичних студіях. Матеріал дослідження, про що свідчить монографія Л.Л. Славової, різноманітний і цікавий як частина сучасного політичного дискурсу, охоплює тексти промов, інтерв'ю, дебатів, прес-конференцій американських та українських політичних діячів, тексти, вилучені з американських та українських Інтернет-джерел та періодичної преси початку XXI століття (2000 – 2012 роки). Загальний обсяг проаналізованих текстів складає понад 20000 сторінок. Основне завдання праці Л.Л. Славова вбачає у дослідженні мовної особистості адресанта політичного повідомлення в контексті проблем мови, ментальності, культури етносу, що дозволяє авторці запропонувати креативне вирішення низки проблем, характерних для кожної з досліджуваних лінгвокультур окремо (американської та української) та в їх зіставленні, відтворити мовний портрет політичного лідера різних лінгвокультурних спільнот, проаналізувати особливості діалогу адресанта і адресата політичного повідомлення з позицій політичної лінгвоперсоналогії та зіставного мовознавства, що надає монографії Л. Л. Славової актуальності. Актуальність рецензованої праці не викликає сумніву і зумовлена своєчасністю вирішення проблем статусу мовної особистості політичного лідера, кваліфікації феномену політичного дискурсу, опису розмаїття мовних засобів об'єктивації національних картин світу для вирішення ключових проблем лінгвоперсоналогії, когнітивної лінгвістики, дискурсології, етнолінгвістики та лінгвокультурології.

ЛІНГВІСТИКА. Випуск XIX

До важливих складників наукової новизни цієї монографії варто віднести закладені в роботі основи зіставлення дискурсивних та когнітивних виявів мовної особистості лідера у сучасному американському та українському політичних дискурсах з урахуванням лінгвокультурних та лінгвосоціальних чинників. Новизною визначається також розбудова теорії політичної лінгвоперсонології, теорії когнітивної лінгвістики (підходи до визначення фреймової структури концептів POLITICIAN та ПОЛІТИК, визначення найактивніших метафоричних моделей політичного дискурсу, виокремлення "тіньового фрейму", визначення засобів стереотипізації світу політиком), прагмалінгвістики (виділення жанрових форм політичного дискурсу, виокремлення опозицій у межах домінантних комунікативних актів політичного дискурсу), теорії комунікації (обґрунтування двохвекторної адресованості), дискурсології (визначено основні підходи до аналізу дискурсу загалом і політичного зокрема) та зіставного мовознавства (зіставне вивчення дискурсу, зіставлення картин світу). У роботі уперше обґрунтовано поняття "тіньовий фрейм". Поставлена мета і завдання роботи, специфіка об'єкта й фактичного матеріалу, різноплановий характер окресленої проблеми зумовили застосування комплексної авторської методики вивчення мовної особистості лідера у політичному дискурсі, яка частково висвітлюється у кожному із трьох розділів рецензованої праці. Однак, на мій погляд, монографічне дослідження значно б виграло, якщо б авторка виділила її в окремий методологічний розділ, де б прозоро виклала алгоритм її опису. Структура роботи може бути схвалена, як така, що логічно підпорядковується поставленій меті, композиції розділів та відповідає послідовності конкретних завдань, що вирішуються. В цілому монографію побудовано чітко і логічно. Основні теоретичні положення та висновки достатньо аргументовані та підкріплені доречними прикладами. Перший розділ "Політична лінгвоперсонологія та її місце в парадигмі напрямів сучасного мовознавства" слугує теоретико-методологічним підґрунтям рецензованої праці. Авторка здійснює ґрунтовний аналітичний огляд сучасних теорій та концепцій з проблем мовної особистості, визначаючи її як колективну, узагальнену мовну особистість, що, з одного боку, уособлює ключові риси свого етносу, а з іншого — індивідуальні характеристики (гендер, вік, соціальний статус, рівень комунікативної компетенції) (стор. 33- 34). Враховуючи неоднозначне тлумачення цього поняття у сучасних лінгвістичних розвідках та широкий спектр термінів на позначення людини в мовному, мовленнєвому, комунікативному та дискурсивному просторах, Л.Л. Славова цілком слушно розмежовує такі суміжні поняття як: "мовець", "мовна особистість", "мовленнєва особистість", "комунікативна особистість", "дискурсивна особистість", "харизматична мовна особистість", "амбівалентна мовна особистість" та "етносемантична мовна особистість" (стор. 33-41). Згодом, беручи до уваги індивідуально-психологічні особливості мовної особистості, стратегії її мовленнєвої поведінки, лінгвокультурну компетенцію та соціолінгвістичні властивості, авторка чітко вибудовує різні типології мовних особистостей, розглядаючи їх на трьох рівнях: мотиваційному, лінгвокогнітивному та дискурсивно-вербальному (стор. 46). Вдало узагальнюючи теоретичні здобутки політичної персонології як новітнього напрямку сучасних мовознавчих студій, іміджології та піар- менеджменту, дослідниця пропонує своє власне трактування поняття публічної мовної особистості, що визначається у рецензованій праці як особистість громадського діяча чи політика, котра має регулярний досвід публічних виступів і своєрідний мовленнєвий імідж, що сприяє її популярності, та відіграє важливу соціальну роль у конкретній етнокультурній спільноті (стор. 9). Таке розуміння мовної особистості вимагає застосування для її комплексного аналізу, як

видно з тексту монографії, когнітивних, дискурсивних та культурних факторів. З огляду на це роботу виконано у рамках когнітивно-дискурсивного підходу до вивчення мовних та мовленнєвих явищ. Залучення до наукового дослідження Л.Л. Славової саме когнітивно- дискурсивної парадигми дозволяє, на думку авторки, розглянути питання про те, яким чином здійснюється зв'язок мови зі світом, як мовні вирази, одиниці, категорії пов'язані зі сприйняттям оточення,

як кодується та декодується інформація про особливості людського існування, як у мові відбувається перебіг складних когнітивних і дискурсивних процесів. Висвітленню цих питань і присвячені другий "Мовна особистість політика у лінгвокогнітивному вимірі: зіставний аспект" (стор. 103-203) та третій "Мовна особистість політика у дискурсивно- вербальному ракурсі: зіставний аспект" (стор. 203-290) розділи роботи. Зазначені розділи вважаю цікавими та певною мірою пізнавальними передусім через широко репрезентований ілюстративний матеріал. Удаючись до фреймового аналізу концептів POLITICIAN та ПОЛІТИК в американській та українській лінгвокультурах відповідно, авторка визначає роль оцінного компоненту та місце когнітивних метафор у їхній структурі й, залучаючи дані асоціативного експерименту, з'ясовує статус концепту POLITICIAN у свідомості американців та статус концепту ПОЛІТИК у свідомості українців. Розглядаючи мовну особистість політика на дискурсивно-вербальному рівні Л.Л. Славова зіставляє дискурсивні прояви мегастратегій кооперації та конфронтації в сучасному політичному дискурсі США та України, виявляє жанрово-дискурсивні ознаки мовної особистості політика (американських та українських) у синхронно-зіставному аспекті. Наукова значущість такого доробку є безсумнівною. Проте, як кожне завершене дослідження, монографія Л.Л. Славової, дає ґрунт для роздумів щодо перспектив обраного напрямку в сучасній лінгвістиці. Так у роботі теорія стереотипів представлена, на мій погляд, дещо розмито, фрагментарно (стор. 49-57), а тому зазначена проблематика потребує більш чіткої структуризації та розмежування різних кваліфікаційних вимірів. Крім того, спектр засобів вираження оцінності у політичному дискурсі набагато ширший, ніж зазначається у роботі. Бажано було б використовувати в процесі аналізу більш ширший спектр опозицій та повною мірою дослідити спектр засобів їх об'єктивації. Вищевикладені міркування жодним чином не знижують загального позитивного враження від рецензованої монографії, що є теоретично значущим, самостійним, концептуально й організаційно завершеним дослідженням, в якому представлено нові результати, які у своїй сукупності розв'язують нову й актуальну проблему лінгвоперсонології та когнітивної лінгвістики, етнолінгвістики та лінгвокультурології, що сприяє поглибленню сучасного мовознавчого знання та окреслює широкі перспективи для подальших наукових розвідок. Загалом аналізована праця піднімає проблему надзвичайно важливу для лінгвоперсонології в цілому і її політичного напрямку зокрема. Вважаю, що основні результати викладеного у монографії дослідження, дають підстави для висновку про своєчасний та впевнений крок дослідниці на шляху розвитку політичної лінгвоперсонології з позиції зіставного мовознавства. Праця буде цікавою не лише лінгвістам, але й усім, хто цікавиться питаннями мови, культури, іміджології, піар-менеджменту та теорії комунікації.